

ВЛАДИКА АРТЕМИЈЕ КАО ЧУВАР КОСОВСКОГ И ВИДОВДАНСКОГ ЗАВЕТА

Ваша преосвештенства, часни и преподобни оци, преподобне матере монахиње, браћо и сестре, помаже Бог!

Од како је Бог створио Адама и Еву, па све до данашњега дана, свако људско биће има потребу да разуме свет око себе и свет у себи. Ради бољег разумевања тих двају светова и ради што лакшег међусобног разумевања људи су сваком живом бићу, ствари и појави доделили по једно име. Отуда те речи и називамо именицама. Стари Латини су говорили *Nomen est omen*, име је знак, јер име се не додељује случајно већ се њиме покушава да опише смисао, суштина, битијност и само биће именованог. Свети јеванђелист Јован нас учи да „У почетку бјеше Логос“ (Смисао, Реч) и „Логос бјеше у Бога, и Логос бјеше Бог“. И да „крз њега све постаде“ јер „у њему бјеше живот“.

Колико је важан смисао сваке речи видимо већ на почетку Библије, где је описан разговор између сатане, прерушеног у змију, и Еве, у коме сатана мења смисао речи које је говорио Бог Адаму и Еви. Као што знамо, Ева је поверовала змији, Адам Еви и тиме су прихватили нови смисао речи што је као резултат имало престапање заповести, нарушавање образа Божијег у њима и протеривање из раја.

Од тог тренутка сав људски род пребива у свету који, по речима Господњим, „у злу лежи“, и чији је кнез, опет по речима Господњим, „лаж и отац лажи“. Зато је и наша насушна потреба да пребивамо у истини, како бисмо се избавили од замки ђавољих. Отуда и сталне расправе о томе шта је истина, ко је у праву? Овакве расправе не мимоилазе ни Цркву Божију, нити било који народ на земаљској кугли па ни наш Српски народ.

А међу Србима ниједна расправа не траје толико дуго колико она о Косову. Већ више од шест векова Срби расправљају шта је Косово, Видовдан, Косовски завет? Шта се то збило? Победа или пораз? Је ли то мит или стварност? Шта нам је некад било, а шта нам је сад? И као у рају што се умешала змија и променила смисао речи које говораше Бог Адаму и Еви, тако се и међу Србе убацују неки који желе да промене смисао Косова и Видовдана? Нешто слично као у Орвеловом роману „1984“ и код нас као да постоји министарство језика чији је једини задатак да мења смисао речима. Њихова прилежност и упорност су тако велики и систематски да се њима мора супростављати непрестано и доследно, без попуштања.

Управо у оваквој једној борби долазе до изражаја личности попут блажнопочившег, а нама увек живог, епископа Артемија. Човека који је увек

водио рачуна о томе шта говори и чија реч није била просто само реч, већ одраз животног става, нешто обавезујуће са јачином заклетве.

Још од малих ногу његови побожни родитељи научили су га да је православац и Србин и зато ће му православље и српство кроз читав живот бити на првом месту. Отуда ће му борба за крст часни и слободну златну бити кристално јасна и својствена. Само срце бременито великом љубављу према Богу и народу може да породи спремност на велику жртву. Борити се за очување вере и српства за њега је било испуњавање косовског и видовданског завета.

Како је сам говорио: „Косово и Видовдан су синоними“. А Косово је за њега било „идеал и идеологија“. „Идеал постављен пред српски народ у целини и пред сваког Србина понаособ.“ Без те духовне вертикале, опредељења за царство небеско по цену смрти, земаљско царство губи сваки смисао. Овакав став је израстао из оног семена љубави према Богу и роду које су засејали његови родитељи, а који је после заливан побожном литературом и епским песмама.

Владика је сам говорио да се епским песмама често враћао и мада их никад није учио напамет ипак је многе знао наизуст. Мајчинска поука из песме о Краљевићу Марку: „боље ти је изгубити главу него своју огрешити душу“ важнија је од свег световног образовања које школа нуди, мада и оно може да буде од користи. Оваквих кратких, али јасних и недвосмислених порука у нашим епским песмама има много и сада не можемо да се бавимо њима али на примеру владике Артемија видимо њихов значај у образовању храброг побожног човека витешког духа.

Владикин став да је Видовдан „Онтолошко најзначајнији датум“ има упориште у његовом поимању да је Видовдански избор Светог цара Лазара довођење до врхунца светосавског идеала српског човека, испуњење светосавског српског Јеванђеља, које сажето гласи „Све за Христа, Христа ни за шта“.

И заиста, он се свакодневно сав предавао Христу, а Христа није хтео да преда ни по какву цену. Ово је живео, овоме је поучавао и свештенство и монаштво и поверену му паству. У својој приступној беседи владика упућује молбу патријарху Павлу овим речима: „Покажите ми пашњаке духовне на које да водим стадо, покажите ми бистре изворе где да их напајам, као и штетне воде и ливаде од којих их треба чувати. Покажите ми кога треба пасти палицом, а кога свиралом, када изводити стадо на пашу и када га враћати са паше, како се борити са вуковима који насрћу на стадо било у виду јеретика или у виду геноцидно настројених непријатеља, како посрнуле подизати, а пале усправљати, заблуделе повраћати а изгубљене тражити и сабирати.

Особито покажите ми како све то научити и сачувати сагласно са истинитим и узвишеним учењем о дужности пастира, како не бих постао рђав пастир и најамник који стадо само музе и шиша и који само себе напаса, а за овце не мари, као што су некада биле вође Израилеве (Јез. 34, 2-4).“

Из ових речи се види шта је он видео на почетку своје епископске службе као своју дужност, као свој задатак, а ми можемо данас да сведочимо да је све ово извршио.

Због своје ревности за чистоту православља брзо је био препознат у нашој Цркви као бранитељ и следоватељ учења светих отаца. У једном разговору је затражено од њега да каже своје мишљење о конкретном проблему у нашој Цркви, владикин одговор је био: „Није важно шта ја мислим, већ шта о томе кажу свети оци“. Тако говори истински чувар православног учења.

Своју бескрајну љубав према свом духовнику, ави Јустину, показивао је послушношћу и оданошћу. Имајући свагда на уму речи Светог Јована Лествичника да се послушност сина види у одсуству оца, владика је непрестано додавао уље оданости у кандило своје вере и тако одржавао онај пламен ревности који је примио од свог духовника.

Он се увек борио за нешто, а никад против нечега. То не значи да није имао противнике већ да се он никада није устремљивао на њих, никада се није борио против личности већ се увек борио за чистоту православља. Његово срце увек испуњено љубављу према Богу било је лишено мржње према људима. И ту се он показује не само као зналац већ и творитељ светоотачког учења, јер Свети Максим Исповедник учи да „љубав према Богу никако не трпи мржњу према човеку“.

Господ га је узвео на катедру епархије рашко-призренске која, у духовном и национално-историјском смислу, захтева човека кадрог „на страшном месту постојати“. И ту је просијао владика. Пројавила се сва дубина укорењености косовског завета у њему, ширина његовог срца, висина његове духовности и дужина далековидости његових ставова. Само једна таква личност могла је да сачува Цркву током НАТО бомбардовања, послужићу се опет владикиним речима, „чисту, изван и изнад свих прљавштина овог рата“.

Волећи сваког човека он се трудио да своју паству свагда поји живом речју али ни оне који су потребовали телесне хране није остављао гладне. Зато се по његовом благослову оснива хуманитарна организација „Мајка девет Југовића“ под чијом управом је отворено неколико народних кухиња које су свакодневно храниле око хиљаду најугроженијих становника Косова и Метохије. Први је у нашој помесној Цркви увео награде за мајке које су родиле троје или више деце и тако давао подршку рађању и светињи живота. Свако „ко доприноси опстанку Срба на Косову и Метохији на ма који начин (речју, делом, жељом, молитвом) тај се у уписује у Лазарев табор“ говорио је владика, а својим делима уписао се крупним словима у Лазарев табор.

Када су се српска војска и полиција повлачиле са Косова и Метохије он је ишао и храбрио људе да остану на својим огњиштима. Говорио је: „Напуштени домови су најдубље јаме из којих нема васкрсења“ и многи су због ових његових

речи одустали од сеобе која је претила да постане последњом сеобом Срба са Косова и Метохије. Сам је пак остао у Призрену докле год је то било могуће. А када је дошло време да мора да напусти Призрен није хтео да оде са Косова већ је прешао у Грачаницу. Препознајући у његовом гласу, глас доброг пастира народ га је слушао и по његовим речима се управљао. Он није био политичар, који би трговао судбином народа већ непоколебљиви борац за право Српског народа да живи на својим вековним огњиштима. Неуморно је ишао на све стране света да сведочи патњу и невоље кроз које пролазе Срби на Косову и Метохији. Није се либио да светским моћницима каже у лице истину која је за њих била веома горка. Његова дипломатска делатност је била сва усмерена како би се омогућио нормалан живот Срба на Косову и Метохији. Посебно је наглашавао потребу обезбеђивања услова за повратак прогнаних Срба.

Запустела села и порушене цркве и манастири били су му сталан подстрек за неуморно делање. Заједно са преосталим Србима оснива Српско национално веће како би се српски глас што јасније и што даље чуо. Стално је истицао да резолуција 1244 Уједињених Нација не даје суверенитет Србији над Косовом и Метохијом већ га само признаје. Бирајући речи и називајући ствари правим именима он је говорио да „не постоји проблем Косова већ проблем шиптарске мањине у Србији“. Овакав став искључивао је било какав разговор о пристанку на независност Косова.

Но сва ова његова борба за чистоту вере и за добробит нашега народа на Косову и Метохији ујединила је његове ненавиднике и била је крунисана његовом нелегалном сменом са катедре епископа рашко-призренског. Оданост и доследност светоотачком учењу су од њега направили исповедника вере. Тако је са својих 75 година кренуо у неизвесност звану егзил али је добио спокој који му је давала свест да остаје на путу светих отаца. Као никада раније нашао се на удару поменутог „министарства за језик“ које је погрешно тумачило и обезвређивало сваки његов поступак, с циљем да га избрише из историје наше помесне Цркве. Исто су хтели да ураде и са свим оним што је чинио за страдални народ поверене му епархије. Чињеница је, међутим, да ће од његовог прогона са Косова и Метохије његови прогонитељи увек цитирати њега, или се ослањати на његове ставове кад год су хтели да кажу нешто паметно о Косову.

Владика Артемије је први предложио да Србија прогласи окупацију Косова и Метохије, после његовог једностраног проглашења независности. Како овај његов предлог нико није усвојио, а стање на Косову и Метохији се није поправљало он је сам прогласио окупацију Косова и Метохије још 2011. године. Учинио је то у манастиру Светог Јована Крститеља у Љуљацима пошто му је тадашњи режим забранио улазак на Косово и Метохију. Његова борба за очување српства наставила се и у егзилу, оснивањем Свесрпске народне организације „Срби на окуп“.

Браћо и сестре, не замерите што је многим важним областима деловања епископа Артемија посвећена само по једна реченица. Има још много непоменутих области и све оне захтевају да се о њима говори нашироко и надугачко како бисмо видели и схватили величину и размере необично плодносног делања овог нашег пастира. Све што је овде поменуто требало би да нам да основне смернице за даље проучавање лика и дела нашег драгог владике. Његов светли пример нам показује да је и у наше време могуће бити заветник светолазаревског завета у коме се ми, по речима самог владике, „рађамо, у коме трајемо и у коме умиремо“. Испуњујући, пак, светолазаревски завет он је постао сличан Светом Кнезу па се и на њега могу односити речи Светог Деспота Стефана са мермерног стуба на Газиместану, јер владика заиста беше:

„...чудо земаљско и рига српски...
...побожности непоколебими стуб,
доброразумља пучина и мудрости дубина,
огњени ум и заштитник странаца,
хранитељ гладних и миловање ништих,
скрбних миловање и утешитељ,
који воли све што хоће Христос,
коме иде сам по својој вољи...“

Често се враћајући на владикине речи о Косову и Видовдану, жеља нам је била да покажемо колико је важан смисао појмова Косово и Видовдан у нашим животима. Као што је прихватање погрешног смисла Божијих речи Адама и Еву извело из раја, тако ће и нас прихватање погрешног смисла Косова и Видовдана одвести ван небеске Србије тј. ван раја. Јер Косово и Видовдан су, опет по владикиним речима, „вододелница и мерило“. Вододелница на којој се одлучујемо под чији ћемо барјак стати, барјак цара Лазара или Вука Бранковића, а самим тим то је и мера и мерило сваког од нас појединачно и целог нашег нараштаја.

Владикин избор био је барјак Цара Лазара. Тај избор и ми можемо учинити само ако за и нас, као и за владика, Видовдан буде „зенит над нашим главама али и темељ под нашим ногама“; ако у њему, као и он, видимо „сочиво које сабира све светло, свето и честито и расипа светлосне, светлосне и честитотворне зраке“; ако нам Косово и Видовдан, као и за њега, не буду само „нешто о чему се само говори већ нешто чиме се живи и нешто за шта се живи“; ако знамо, као што је и он знао, да се још на оном првом Видовдану наш народ определио „за вечне духовне вредности за које вреди живети али за које вреди и умрети када то затреба“; ако схватимо, као што је и он то схватао, да „Србија и данас постоји и опстаје захваљујући оним Србима (ма колико малобројни били) коју су Лазаревско опредељење учинили душом своје душе, срцем свог срца, зеницом свог ока“; и ако се озбиљно замислимо пред владикиним упозорењем да

ако „сунце зађе том историјском Видовдану заћи ће сунце и целом српском роду и више нам се неће родити“.

Све је ово владика Артемије говорио и живео распињући себе на косовском крсту, чувајући видовдански завет. И сада као да и нама, као некада народу у селу Ајновцу, у Косовском Поморављу, говори: „Надам се да ћете ове речи примити у срце своје, да ћете их се сећати и да ћете по њима живети.“

Нека тако буде. Амин.